

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERȚIUNILOR :

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Ear banii de prenumerațiune a
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

O enciclopedică din secolul XVIII.

Expunând cuprinsul cărții manuscris din 1757 dela Ioan Popovici Muncăcianul¹⁾ locuitor în satul Hodiș din comitatul Aradului, am remarcat o enciclopedică a Mitropolitului Țării-Românești, Teodosie, și alta a lui Climent, episcopul Râmnicului Nouului-Severin.

Cum? și pe ce cale au ajuns enciclicele Archiepiscopilor din Țeara-Românească să fie comunicate clerului și poporului din dieceza Aradului, căci cartea în care se găsesc fusese proprietatea unui protopop în dieceza aceasta, este o chestiune, care își află deslegarea în raporturile ierarhice ale bisericii ortodoxe române din Transilvania cu biserica ortodoxă din Principatele române.

Mitropolitul Țării-Românești încă din secolul al X-lea avea jurisdicțiune asupra Mitropoliei din Transilvania. De el se hirotoniau și atârnuau Mitropolii Belgradului (Ardealului) ca de »Exarhul a toatei Ungarii = Ἐξάρχος πάσης Ουγγαρίας, până la 1700, când Mitropolitul Atanasie s'a unit cu biserica Romei²⁾. Această dependență a Mitropoliilor și bisericilor din Ardeal de Mitropolitul Țării-Românești se confirmă la 1595 prin tractatul sau tocmeala încheiată între Sigismund Báthory și Mihail Vodă, Domnul Țării-Românești, în care se zice: »*Omnes etiam ecclesiae valachicales in dititionibus suae serenitatis (id est Sigismundi Batori Principis Transylvaniae) existentes erunt sub jurisdictione et dispositione Archiepiscopi Tergovisciensis, juxta ecclesiastici juris, et ordinis illius Regni dispositionem, proventus suos solitos, et ordinarios percipere poterunt*«³⁾.

Mitropolitul Țării Românești, Teodosie, după trecerea Mitropolitului Atanasie la unire, se titulează chiar *Mitropolit al Transilvaniei*, pentru afirmare mai expresă a jurisdicțiunii sale canonice asupra bisericii ortodoxe române din Transilvania¹⁾. La bisericile noastre încă și astăzi se mai găsesc antimise dela Mitropolii Teodosie și Antim Ivireanul, și pe sfintele mese evanghelii tipărite la 1682 și 1687 »întru folosul și înțelegerea pravoslavnicii românești biserici«.

Enciclicele Mitropolitului Teodosie și Episcopului Climent, copiate de Ioan Popovici din Cuied, sunt dovadă de influența și autoritatea spirituală, ce o aveau ierarhii bisericii române de peste munți asupra bisericii române dincoaci de munți, precum și de sollicitudinea lor pentru clerul și poporul român din cuprinsul vechei mitropolii a Transilvaniei, după apostasierea mitropolitului Atanasie.

Episcopul Aradului Sinesie, de și era în dependență de Mitropolitul dela Carloveț, a susținut și cultivat legăturile spirituale cu episcopii Râmnicului²⁾, și poate chiar el să fi comunicat preoțimei din dieceza sa enciclica episcopului Climent, despre serbările legate, cum adecă să păzască și să cinstească preoții și creștinii duminecile și sărbătorile de peste an. Căci pe timpul ocupațiunii germane în Oltenia, s'a constatat că, erau țărani români ajunși la vârsta de 50 — 60 de ani, fără să fi mers mai mult de 10 ori la vre-o biserică, fiind ei împrăstiați în locuri depărtate prin păduri în bordeie sub pământ, din cauza jafurilor la care erau supuși din partea boierilor³⁾. De aceea episcopul Climent după ce stabilește zilele de sărbători de peste an, poruncește zicând: »Așijderea poftim și pe Dumnea Voastră ai smereniei noastre întru Duchul sfânt

¹⁾ »Biserica și Școala« nr. 31 a. c.

²⁾ Vezi »Biserica ortodoxă rom., an. V p. 135—149, și an. VIII pag. 404—405.

³⁾ R. Clain: Istoria bisericească a episcopiei românești din Ardeal. Manuscript.

¹⁾ »Biserica ort. rom.« an. V p. 146.

²⁾ »Biserica și Școala« Nr. 31 din an. cur.

³⁾ Xenopol: Istoria Românilor vol. V. p. 93.

iubiți fii sufletești, Dumnea-Voastră boiari slujbași, carii din luminată porunca *Mării Sale Crăite*, sânteți trimiși prin județe întru această eparhie a smereniei noastre: *ca să porunciți părcălabilor și oamenilor să păzească sfintele be-seareci precum vor lua învățatură dela preoți, și să nu se uite și să iscodească faptele lor, ci să păzească învățătura lor.*"

Textul întreg al enciclicei, atât de instructive pentru cler și popor, sună astfel:

Climent

cu mila lui Dumnezeu episcop al Rimnicului nou-lui Severin.

Cucernicilor preoți, diaconi carii vă aflați în eparhia Smereniei noastre, tuturor de obște, dela atot puternicul Dumnezeu vă rugăm, milă, pace, sănătate și ispășenie sufletească, iară dela smerenia noastră molitvă și blagoslovenie. Cătră aceasta vă facem nștire, că întâmplându-să a veni înaintea noastră multe lucruri necuvioase, s'au făcut și să fac pururea între voi, și între noriașii voștri. Carele cunoscându-le că sunt din îndărătnicia și neevlavia oamenilor, și mai vartos din prostia și din neștiința voastră. De altele v'am dat porunci mai înainte de cele ce să cade să păziți, și de cele ce să cade să vă feriți. Iată că acum de nou și osebite din altele învățături vă dăm poruncă tuturor cu aceasta scrisoare ca să știți și să păziți așezământul canoanelor sfinților apostoli și ale sfințelor soboară, să sărbați și să prăznuiți și să cinstiți sfintele sărbători câte sunt preste an, precum le-am numit aici mai jos, care în ce lună să serbează pentru mai leznele molitvelor voastre și să nu cinstiți sfinții precum făceau Elinii închinătorii de Idoli, cu jocurile și cu hare pela Capiște, ci să-i cinstiți cu slujbele și cu paza sfințelor biserici și cu prinoase și cu prescuri și luminări și colive și alte faceri de bine la cei lipsiți, iară nu numai cu șăderea și încetarea lucrului, ca aceia ce fel de sărbătoare este, ci fiește carele în noria să dea poruncă noriașilor căți sunt supt ascultarea lui, duminecile și sărbătorile cele legate să păzască la biserică precum am zis mai sus, și să nu lucreze că să afurisește lucrul acela, și iată că aicea vom arăta tot anume peste tot anul în fiește care lună, în ce zi cade a lucra și în care zi a serba.

Luna lui Septemvri în 1 zi Sărbătoare, și la 8-a zi *Nașterea născătoarei de D-zeu*, și la 14 zile *Înălțarea cinstitei cruci*, și într'acea zi la acest sfânt praznic să mănâncă post ori în ce zi s'ar întâmpla.

Și sărbăm la 23 de zile la „Zimislirea sfântului Ioan Botezătorul, și la 26 Mutarea sfântului Ioan Bogoslov iară luna lui Octomvre la 14 zile la precuvioasa Paraschevă și la 26 la sfântul marele mucenic Dimitrie.

Și luna lui Noemvre la 1 zi sfinții doftori Cozma și Damian și la 8 zile la sfinții Ingeri Mihai și Gavril și la 13 zile sfântul Ioan Zlataust și la 14 zile sfântul Filip într'aceasta zi lăsăm post de postul Nașterii lui Cristos și la 21 văvădenie și la 30 stul Apostol Andrei.

Luna lui Decemvre în 5 stul Sava și în 6 stul Nicolae și la 25 la Nașterea Domnului nostru Isus Cristos și praznic 3 zile.

Și la Luna lui Genuarie 1 zi stul marele Vasiliu și la 6 zile la botez și la 7 zi Soborul stului Ioan Botezătorul și la 11 zile stul Teodoxie și la 16 la închinarea cinstitului lanț și 17 Marele Antonie și la 18

stul Atanazie și Ciril și la 20 marele Eutimie și la 25 stul Grigorie bogoslov, și la 27 Ioan Zatout și la 30 Trei sfințitelei.

Luna lui Fevruar în 2 Stretenie și la 24 Capul primevării,

Luna lui Martie în 9 sfinții 40 de mucenici și la 25 Blagoveștenie.

Luna lui Aprilie la 23 stul marele mucenic Georgiu la 25 stul apostol Marcu Evangelistul.

Luna lui Mai în 1 zi stul Ieremie proroc la 8 zile Ioan bogoslov, la 21 știi cei întocma cu apostolii Constantin și Elena la 25 a treiă aflare cinstitului cap al stului Ioan Botezătorul.

Luna lui Iunie la 11 zi stul apostol Vartalomeu la 14 Eliseii proroc, la 24 Naștere stului Ioan Botezătorul, la 29 sfinții apostoli Petru și Pavel, la 30 Soborul 12 apostoli.

Luna lui Iulie 1 zi sfinții fără de arginți: Kozma și Damian, la 8 stul marele mucenic Procopie și 17 sta marea martiră Marina la 20 stul proroc Ilie, la 22 stul mucenic Foca la 27 stul mucenic Pantelimon.

Luna lui August în 1 zi știi Macavei, în 6 Preobrajenie la 15 adormirea Precestei la 29 Tăierea cinstitului cap al stului Ioan Botezătorul. La acest st praznic să faceți post ori în ce zi s'ar întâmpla.

Așișderea și Marțele și Joile de la Ispas înainte să nu le mai sărbați după vorbele băbești afară de să va întâmpla vre-o sărbătoare mare într'acestea zile, atuncea zicem să sărbați după poruncă.

Iată dară că v-am făcut înștiințarea mai chiară ca să știți care să faceți și de care să vă feriți

Iară de veți face vre unii din voi înpotriva vre unui lucru dintr'acestea ce scriem, să știe bine că-l vom catirisi desăvârșit, precum stele canoane ale știlor apostoli și ale ștelor soboară poruncesc. Și de aceia numai este cu puțință a se ierta a mai fi preot. Iară de vei păzi aceste ce vă poruncim veți fi adevărați Preoți ai lui D-zeu și Vă va dărui D-zeu pentru paza poruncilor lui și întru aceasta lume rodurile și bună-tățile pământului și în viața cea viitoare împărăția lui cea cerească. Așa să faceți precum vă scriem, ca și darul Domnului nostru Isus Cristos cu blagoslovenia noastră să fie cu voi cu toți.

Așișderea poftim și pe Domniavoastră ai smereniei noastre întru Duhul st. iubiți fii sufletești Domniavoastră boiari slujbași, carii din *luminată porunca Mării sale Crăite**, sunteți trimiși prin județe întru această eparhie a smereniei noastre, ca să porunciți părcălabilor și oamenilor să păzească sfintele biserici precum vor lua învățatură dela preoți și să nu să uite și să iscodească faptele lor, ci să păzască învățătura lor.

Că ia să ascultați fiilor și oameni buni și creștinilor, de ce panosluiți preoții și ziceți că aceste și acelea greșale au preoții Vă întreb creștinilor oare din copilărie le-au avut, au le-au câștigat după ce au luat preoția? Deci de le-au avut din copilărie vina nu iaste a lor ci a voastră a mirenilor, căci n'au vrut să-i crească cu frica lui D-zeu, cu învățătura pela școale și cu pildele oamenilor celor buni. Iară de le-au câștigat pe urmă, iară dela voi mireni le-au câștigat și le-au luat, și de-la voi s'au învățat vrând să între în voile voastre, că ei nu s'au născut preoți, ci mireni, și pentru-ce dară nu vă clevețiți pre voi, și să vă înfrunțați că ați dat pricină rea, și necinstiți și huliți preoții și ziceți că s'au făcut ucenici răi, s'au făcut dară că v'au avut pre voi dascăli răi. Inșă la acestea

*) Maria Teresia. Pe atunci Oltenia se afla sub stăpânirea austriacă.

și eu voi zice ca voi, că iaste asa, cum că sunt răi și păcătoși. Inșă ascultați să vă spui ce scrie la Letopisetz:

Impărăteasa Eudochia a lui Arcadie împărat au înțeles că norodul din Gaza nu petrec creștinește și rugă pre împăratul să facă în tot chipul să-i supun supt creștinătate, pentru ca să nu să necinstească creștinătatea, iară împăratul a răspuns: o știu și eu aceasta că nu petrec creștinește, dară ce voiu să fac, ni-să cuvine să mă fac a nu ști și să-i las să petreacă cum vor vrea, pentru că are mare câștig împărăția noastră din dările lor, acum dară dintru acest răspuns luăm și noi pricină ca să astupăm gurile mirenilor aceloră, cari cu atâta îndrăzneală iscodesc faptele călugărilor și a le preoților.

Ce ziceți voi mirenilor cumcă călugării și preoții sunt răi și păcătuesc, adevărat eu încă zic că păcătuesc, numai aceștia ce voi îi socotiți păcătoși, aceștia sunt cei ce vă dau blagoslovenie. aceștia sunt cei ce vă sfîntesc, aceștia sunt cei ce vă nasc a doua oară cu baia sfântului botez, aceștia vă pecetluiesc cu darul sfîntului Duh, aceștia sparg zapisul păcatelor voastre, aceștia vă împretinesc cu Dumnezeu. Aceștia vă fac părtași cu trupul și sângele Dlui Cristos, aceștia sunt cei ce vă folosesc cu rugăciunile lor la boalele voastre la nevoile voastre, în viață, la moarte. Și nu vedeți atâta câștig și bunătați ce vă fac, atatea daruri ce vă împart, numai vă uitați cu atâta pizmă, și cu atâta pizmă, și cu atâta mânie la greșalele lor ce au ca niște oameni ce poartă trup, și viețuesc în lume. Dară pre cine vatămă preotul dacă greșește, au de face ceva neplăcut, ci de nu vatămă pe nimenea, ci mai vartos folosesc oamenilor și bisericeii lui Dumnezeu, pentru ce vă întăritați pentru relele lor, care nu vă fac nici o pagubă, deci îi obiduiți și necinștii pre cei ce vă dau voaă folos.

Dară ce voiu să mai zic, răutatea cea multă a lumii orbește ochii ai fieștecăruia și nu lasă să vază cât păcat de mare face, căci necinstește pe vre unul dintru acești mici. Inșă marele Zlataust zice chiar la a șeptesprezece vorbă ce face la Evglia lui Matei cei ce țin locul lui Cristos sunt arhieriei și preoții și cei ce cinstesc preoții pre Cristos cinstesc, iară cei ce ocărește pe preot pe Cristos ocărește și necinstește, că preoții au lăsat Domnul Cristos ispravnicii în biserica sa, și de vreme ce un boiaru nu poate suferi să necinstească cineva pe ispravnicul său, carele îl va lăsa la nescare case ale lui, dară Cristos cum va putea suferi, și la acea de apoi, ce socotiți că vor lua unii ca aceia, și în această viață și în aceia-laltă? Ci ca niște buni creștini și adevărați vă poftim pe toți de obște, ca să ascultați pre preoți și să-i cinstiți și să păziți sărbătorile duprăcum vă vor da poruncă și să nu sărbați numai cu șederea și încetarea lucrurilor, ci să mergeți la biserică la vecernie și la utrenie și la Liturgie și să duceți luminări și prinoase și prescuri și să dați sărindare și să faceți milostenie la cei lipsiți și să rugați pre Dumnezeu din toată inima voastră, ertarea păcatelor voastre, și atunci ori ce veți cere dela Dumnezeu va da vouă, tot binele în viața aceasta și în cea ce va să fie viața vecinică și fiți blagosloviți.

Clement Episcop Rimnicului.

13 Ianuarie 1757.

Un gest de triumf...

În zilele ce se strecurară, în Sibiu s'au desfășurat în fața alor mii de inimi calde românești, — serbările epocale în viața noastră culturală, pe cari un bun ziar de al nostru le numește — gest de triumf..

Despre acele zile mari — ne mai trăite pân'aci au scris și scriu toate revistele și ziarele, începând cu cele de dincolo și sfârșind cu cele de dincoace și din aiurea. Toate prind în cuvinte frumoase acel șir de clipe mărețe, toate zic că serbările au fost: pădoba pentru ochi și mângăiere pentru suflet. Dl. N. Iorga b. o. mărturisește, că deschiderea serbărilor s'a făcut cu o cuvîntă, o măsură, o liniște pompă înălțătoare, pe care nu o va uita nimeni.

Toată suflarea românească s'a despărțit cu dulci amintiri de Sibiu, afară de reprezentanța presei de „dincolo“, care pune în socoteala lipsei de „poliletă elementară“, — forma și modul primirei lor.

Discursuri rostite cu sinceritate și căldură, expoziție de o frumseță rară, părechi s'au coborât „ca dintr'un sat ideal“, îmbrăcate în porturi originale, de-o bogăție ce orbește; concerte de neștearsă amintire sau dat în Sibiu, executate de cele mai remarcabile po-doabe muzicale.

Înălțătoare au fost zilele, impozant numărul ce-a luat parte, dar dacă resfoiești fascicolul din urmă al organului de publicitate al Asoc. „Transilvania“, — îți umpli sufletul cu măhnire. Despărțămintele sunt slab cercetate, numărul membrilor e așa de mic, încât te prind fiori reci de revoltă, privindu-l. Nu este măcar un singur despărțământ, care să se mândrească cu 100 membrii, deși avem centre unde câteva străzi ar putea da atâția.

Dacă cauți numărul membrilor după ocupațiune — luând în conziderare căpătuală aceloră —, afli că aproape toate branșele sunt în asemenea raport înscrise ca — membrii.

Marele așezământ al „Asociațiunii“, nu are sprijin măcar și mijlociu, nici dela băncile române și funcționarii aceloră, nici dela avocați și nici dela preoți, ci din 110 bănci ce avem, cari în fiecare an își închid socotelile cu venite îngrozitoare, numai 45 dau „Asociațiunii“ ceva. Dar celelalte cum de nu și aduc aminte de un așa înalt amvon cultural!? Cinstea și datorința unui institut de credit românesc, nu permite absentarea din catalogul membrilor. Și băncile noastre precum, spun bitanțurile — har Domnului sunt în condițiuni atât de favorabile, încât le șade bine numai în lista membrilor — pe viață.

Jumătate din numărul frumos al avocaților nostri, încă nu-și aduce aminte să lase în coșul fondului „Asociațiunii“ fie și numai sfărături din fumoasele venite.

Nepăsătoare apare apoi din cifrele cu cari servește biroul „Asociațiunii“, și — preoțimea, peste ori ce îngăduială. Slugitorilor altarelor sfinte, poziția lor le impune obligamentul moral, de a vărsa după puțință în magazinul neamului, căci celuia ce propagă alipire față de biserică, și credință în D-zeu, așa i-să cuvine, să-și vădească credința cătră neamul său, sprijinind moral și material, amvoanele aceluia. (Toate astea inșă după ce va abonă „Bis. și Șc.“)

Imi place a crede, că n'are neamul românesc preot, care să-și întemeieze absentarea sa din cano-

nul membrilor numitului așezământ cultural pe sărăcie, căci aceasta ar servi deoparte spre demontarea clerului, dar gândesc, nici nu le-ar crede-o nime.

Precum alargă părintele sufletesc — fără să-l cheme cine-va între credincioșii săi, la turma sa, când aceea e amenințată de pericol, așa i-se cuvine preotului român să alerge sub stindardul cultural al „Asociațiunii“ netras de mânecă — ci stimulat de schinteia demnității sale ca Român.

Atunci am credință că se va valida neamul nostru, când fiecă Română se va simți neliniștit, când toată suflarea cărturăriească va privi ca un nemântuit păcat, absentarea din lista membrilor ce-și pun obolul pe prestolul culturii românești.

Românul demn nu-și lasă nici când nu-și închide pleoapele sale, ci-și poartă vecinic ochirea pe șesurile vieții românești, când află că se ridică o clădire cu menire obștească trimite și el o cărămidă, când vede iar' că se aprinde un foc pe un plaiu de al nostru, trimite și el nu surcel, ca acel foc să nu se stângă, ci în scurtă vreme să ardă în vălvății.

Astfel procede — credem celce are atâta dragoste de neam măcar, cât încape într'un degetar!

Nu mă ocup aci de ceialalți oficianți ai noștri, ci mă restrânsei la trei forțe numai, cărora nu li-se pot primi scuzele pentru împreștierea neinteresului, puternic vădit și cari nu pot fi îndreptățiți la întârzieri, fără a speria trunchiul demnității personale-morale.

Numărul învățătorilor noștri trece bine peste patru mii — fără profesori — din cari abea sunt înscrși 50 inși. Din aceste cifre iese la iveală iarăși uimitor nepăsarea față cu așezămintele noastre.

Se vor scuza deabunăseamă o mulțime cu aceea că au reușit, unde solvesc taxă de membru care împrejurare nu învoalvă în sine de fel, înstrăinare față cu fondul „Asociațiunii“.

Spre a demarca pe cei ce ar recurge la doza cu scuze, țin să amintesc un cas numai.

Muncitorii cehi din Austria, pentru a susține limba maternă în școalele lor, au înființat spre acest scop un fond, unde fiecare plătește anual câte 2 cor. și din o dare de seamă aflu, că cu finea anului nu se poate constata nici un restanțier, deși — toți știm — cât de grea e starea unui ziuas, care trăește cu palmele sale.

Când grupul nostru frumos de cărturari cel avem, la inimă cu atâta căldură interesele obștei române, ca și susnumiții muncitori, atunci s'ar putea realiza cu ușuritate — cele cerute de un falnic Român, într'un articol („Premise“) ce descoasă biroul „Asociațiunii“.

Calea cea mai ușoară, pe care putem ajunge la împlinirea postulatelor celor nemulțumiți cu activitatea susnumitului birou, este a inzista „cu vreme și fără vreme“ ca ceata indiferențelor față cu acest așezământ cultural să dispară din an în an.

Intr'acolo să stăruiască fiecare, ca din bogata sa vlagă românească să impraștie în toate inimile româ-

nești sămânța iubirii de neam, ca așa perind norii de nepăsări de pe cerimea vieții noastre culturale, să vedem incurând descurcându-se din firile vremii — mândrul popor Român, cu tot ce are. Snopii de raze mângâitoare — așa cred — nu ni-i va strânge nimic altceva ca însuflețirea și conștiința calmă națională.

Aș vrea să am tăria și glasul unui fulger, care să rescolească toate ascunzișurile suflării cărturăriești, să o scoată din amorțeala resprijinirii altarelor culturale, care ne șoptește par că cu un colț de gură, urâtul cuvânt lăncezeală, stagnare!

Deie D-zeu ca în anul ce sosește acuși, să se îmbulzească mai cu nădejde „Românii din patru unghiuri“ la tasul culturii românești, la fondul „Asociațiunii“.

Latinitatea limbei române

de

Iosif I. Goldiș,

fost profesor gimnazial și Episcop gr.-or. român al Aradului, traducere liberă de: Alexandru Munteanu al lui Vasilie preot gr.-or. român.

(Urmare)

Este un principiu fundamental acesta pentru recunoașterea originei unei limbi, — dar să-l auzim mai întâi pe Albert Schott¹⁾ bărbatul, care s'a ocupat mai minuțios cu limba română.

Ich wende mich von dieser betrachtung zahlreicher fremder bestandtheile zu den romanischen. Sie beweisen das auch herkunft des Walachischen aus dem Lateinischen nicht gezweifelt werden kann, nicht bloss weil sie an menge der gesammtheit der enttehten wenigstens gleich kommen, sondern auch weil sie gerade diejenigen sind, welche die wichtigsten begriffe des täglichen lebens bezeichnen; die man also die unentbehrlichen, den kern der sprache nennen kann, und die aller orten das gültigste zeugniss über die herkunft einer sprache geben. Sie sind hier nach innerer verwandschaft zusammengestellt.

Got und schöpfung. (Dumnezeu și creațiune)

Got	Deus	Zeu
mensch	homo	om
himmel	coelum	cer
mond	luna	luna
berg	mons	munte
boden	pavimentum	pământ
wasser	aqua	apă
meer	mare	mare
ufer	ripa	ripă
bach	rivus	riu
feüer	focus, ital. fuoco, franc. feu	foc
rauch	fumus	fum
dampf	vapor	abor
funke	scintilla	schintee
licht	lumen	lumină
schatten	umbra	umbra
wind	ventus	vent
blitz	fulgur	fulger

Zeiten (Timpuri).

frühling	primum-ver	primă-vară
sommer	ver (secundum)	vară
herbst	autumnus	toamnă

¹⁾ Walachische Märchen. Stuitgart und Tübingen 1845. p. 26.

winter	(tempus hib) ernum	earnă
morgen	mane	mâne
mittag	media dies	mează-zi
abend	sera	seară
mitternacht	medi-noct	miezul nopții
nacht	noct	noapte
woche	septimana	săptămână
jahr	annus	an
mittagsmahl	prandium	prânz

Gewächse (Plante).

gras	herba	earbă
blüme	flor	floare
blat	folium	foaie
kleee	trifolium	trifoiu
büche	fagus	fag
esche	frasinus	frasin
nussbaum	nucus	nuc
birnbaum	pirus	păr
zweitchenbaum	prunus	prun

Hausthier (Animale de casă).

ochs	bov-	bou
kuh	vacca	vacă
pferd	caballus	cal
schwein	porcus	porc
schaf	ovis	oaie
ziege	capra	capră
bock	hedus	ied
hund	canis	câne
hene	gallina	găină

Lebensmittel (Victuale).

brot	panis	pâine
fleisch	carnis	carne
milch	lact	lapte
kuchen	plecenta	plăcintă
hülsenfrüchte	legumen	legume
linsen	lent	linte

Metalle (Metale).

gold	aurum	aur
silber	argentum	argint
eisen	ferum	fer
blei	plumbum	plumb

Wohnung und Geräthe (Locuința și mobile).

haus	casa	casă
fenster	fenestra	fereastră
wand	pariet	părete
tisch	mensa	masă
tisch Tuch	mensuale	măsari
stuhl	scaunum	scaun
beil	securis	săcure
waffen	arma	arme

Verwandschaft (Rudenie).

vater	parens	părinte
bruder	frater	frate
schwester	soror	soră
sohn	filius	fiu
schwager	cognatus	cumnat
oheim	avunculus	unchiu
schwiegelmutter	socrus	soacră
schwiegerson	gener	ginere
schwiegertochter	nurus	noră

(Va urma).

Motivul și fructele vieții morale.

Motivul ori-cărei fapte de regulă este un simțământ. — Pentru-ca să se producă în noi un astfel de simțământ, care să ne îndemne a săvârși o faptă oareș-care, are să ne înfățișeze mintea noastră rezultatul faptei; și dacă conștiința noastră, respective credința noastră ne spune, că acest rezultat al faptei convine cu natura noastră și cu scopul nostru, atunci purcedem la deseavârșirea faptei, la dincontră nu.

Dacă conștiința, ori credința noastră ne înfățișează rezultatul faptei ca bun, atunci ea este baza moralității, iar simțământul ce provoacă în noi cugetarea, este motivul faptei. Binele numai acela îl voiește, care simte plăcere în împlinirea legii lui Dumnezeu. — „Că mă veselesc în legea lui Dumnezeu după omul cel din lăuntru“. Zice apostolul Pavel. (Romani 7.22).

Simțământul produce în noi intențiunea de a realiza ceea-ce ne convine, ceea-ce ne este plăcut, iar dacă căutăm și mijloacele, prin cari putem realiza ceea-ce ne este scopul, atunci din intențiunea noastră se face propus, în care apoi se exprimă existența unei voințe puternice.

Simțământul, care ne îndeamnă a face ceea-ce ne este plăcut, îl numim: *dragoste*. Dragostea se naște din deplina convingere, că obiectul pe care-l dorim, e în stare de a susține și respective a realiza această armonie.

„*Dragostea îndeplinirii legii*“, zice evangelistul Ioan, în cari cuvinte se exprimă clar motivul vieții noastre morale, care ne îndeamnă la plinirea legii. Fără dragoste nu există morală, de aceea reazumează Mântuitorul Hristos toată legea în cuvintele: „*Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, și din tot cugetul tău, iar pe deaproapele tău, ca însu-ți pe tine*“. (Mateiu 22.37). Dragostea nu este și nici nu poate rămâne simțământ mort, ci ea este vie, este activă ea produce unitate și armonie între Dumnezeu și om. Nu se poate cugeta nici un fel de faptă morală, al cărei motiv să nu fie dragostea, căci: „*Toate faptele voastre din dragoste să fie*“, zice ap. Pavel.

Ca să ducem dar o viață curat morală, trebuie să posedăm dragostea față de Dumnezeu, care este creatorul nostru, față de noi înșine, și față de aproapele, care ambele din urmă se bazează pe dragostea față de Dumnezeu. Numai având dragoste putem face bine, căci ea îndelung rabdă, ea nu pizmuește, nu se îngânfează, nu se trufește. Ea nu se bucură de nedrept, ci se bucură de adevăr, ea suferă toate și sperează toate. Că ce motiv puternic este dragostea pentru o viață morală, se vede clar din cuvintele ap. Pavel, când zice: „*De ași vorbi în limbile oamenilor și îngerilor, și dragoste nu aș avea, m'am făcut ca o aramă sunătoare, ca chimval răsunător. — Și de-aș împărți toată avuția mea săracilor, și de ași da corpul meu să-l arză, iar dragoste nu aș avea, nici un folos nu-mi este*“. (Ep. I. către Cor. c. 13 v. 1—4).

Dragostea noastră cea către Dumnezeu este bazată pe conștiința, ce o avem noi despre dragostea lui

Dumnezeu față de noi, prin urmare dragostea noastră către Dumnezeu și către toate făpturile din lume, încât noi privim în ele creaturi de ale lui Dumnezeu, nu este altceva, decât un răspuns la dragostea ce a arătat-o și o arată Dumnezău față de noi. Toți acei indivizi, către cari arătăm în lume dragoste, ni se prezintă sau ca niște indivizi asemenea noauă, sau mai mici, ori mai mari, decât noi. Față de toți însă ne susținem independența și suntem conștii, că nu numai ei ne fac nouă servicii, ci și noi le facem lor. Dumnezeu însă ni-se prezentează ca o ființă mai presus de om, ca o ființă dela care noi primim toate, care însă dela noi nu primește nimic.

Dragostea ne face să executăm scopul ce-l urmărim. Motivul moral și executarea faptei, prin care voim să ajungem la scop, nu sunt două lucruri separate, sau doară indiferente una față de alta, ci armonia și unitatea, ce există între *motiv* — *scop*, mijloace și executare, la olaltă constituiesc conceptul moral. Scopul nu sfințește mijloacele, nici un mijloc bun scopul, ci numai scopul bun să ajunge prin mijloace, bune. Un scop, care se ajunge prin mijloace imorale, nu poate fi decât imoral. — Scopul ce-l urmărim prin viața morală este de a desvolta darurile primite din mâna Creatorului și a ne perfecționa. Din mâna lui Dumnezeu venim în lume ca buni în înțeles natural, iar prin viață morală ne facem buni în înțeles natural, iar prin viață morală ne facem buni în înțeles moral, respective prin faptele noastre arătăm că posedăm chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Binele și fericirea la care ajunge omul prin activitatea morală, nu se pierde nici odată; din contră, ori ce altă avere și posesiune externă se pierde; *binele suprem* însă la care se poate înălța omul prin activitate morală, nu se va pierde nici când. Prin urmare *perfectiunea bunului suprem*, ca un fruct al vieții morale, rămâne proprietatea omului pentru totdeauna. Binele pe care-l ajunge omul prin viața morală este perfectiunea atât a individului, cât și a societății întregi, din care face parte. Aceasta perfectiune este dară pe de-o parte un bine personal individual, iar pe de alta un bine comun; amândouă acestea stau în cea mai strânsă legătură una cu alta, ambele sunt condiționate însă dela raportul nostru față cu Dumnezeu, care raport este: *scopul suprem*, motivul și baza perfectiunii noastre, pentru-că: *numai Dumnezeu este perfect bun*.

Petru Marșeu,
stud. teol.

Întemeierea Mitropoliilor și a celor dintâi mănăstiri din țară.

II

Notițe bibliografice în chestiunea întemeieri mitropoliilor din țară.

(Urmare)

În observațiunile cu care dl Erbiceanu însoțește aceste exsrase se găsesc și afirmațiuni care azi nu se mai pot susține. Așa bună oară la

pag. 116, că Românii ar fi avut o ierarhie ca mitropolia de Haliciu, mitropolia de Severin mult mai veche de cât cea întâlnită la cronicarii noștrii: că (pag. 116) unele locuri ocupate de Radu Negru se numeau Mavrovlahia și Roșia; că (pag. 117) din niște date și fapte (care nu se arată) se constă existența cu siguranță a Românilor prin Moldova în secolul XI-lea; că (pag. 119) instituirea a 2 mitropolii față de necesitățile ori cuvintele canonice, se pune la îndoială fără a se încerca o explicare a faptului; că în fine (pag. 120) se repetă eroarea lui Petru Maior, care credea că prin Alani sunt a se înțelege Românii, ș. a.

A. D. Xenopol. Istoria Românilor din Dacia Traiană. Vol. II. Iași 1889. Mai întâi e de mirat de ce dl Xenopol susține (la pag. 236) că Domnitorul Alexandru a fost câștigat la 1359 de Patriarhul Constantinopolei, când documentele respective ne spun tocmai contrarul, că adevărat Domnitorul a trimis și s'a rugat de Patriarh, și chiar de n'ar fi să credem afirmațiunilor documentelor, totuși contrarul celor afirmate de dl Xenopol e cu mult mai probabil. La pag. 236 se spune că Patriarhul rânduește în Muntenia ca mitropolit pe »Iachint Christopulo, fost mitropolit al Viținului din Albania«. În Acta Patr. Const. I, 383—388 citate în nota 1 dela pag. 237 e într'adevăr vorba de Iachint dar de nici un Christopulo. Se va obiecta însă că aceasta se deduce din faptul că acest Iachint eră frate cu Daniil, fost mai pe urmă mitropolit sub numele de Antim Da! De cât acest Daniil este Christopulos (Acta Patr. Const. I, 533) și nu Cristopulo; ceea ce cred că nu e tot una.

Asemenea nu pot accepta părerea d-lui Xenopol că Vițina e în Albania pentru motive ce se vor vedea în cele următoare. Mai departe (la pag. 237) dl Xenopol crede că și—sau după—Golubinski, că întemeierea a două mitropolii în Țara-Românească se datorește faptului d'a împedea desbinarea bisericii muntene de patriarhat prin rivalitatea ambelor scaune arhipăstorești. La pag. 240 se spune, fără dovezi însă, că înșelătorul Tagara, care se dăduse drept patriarh »sfințise un episcop în Moldova«. Tot la aceeași pagină se pune instituirea Mitropoliei Moldovii după 1389 în legătură cu înșelarea, careia Moldovenii căzuseră jertfă.

Diaconul Vasilie Predeanu. Existența și organizațiunea ierarhiei bisericești la Români, până la începutul secolul al XVII. București 1896. Teză pentru licență. Voi atinge numai cestiuni care intră în cadrul studiului de față (dela pag. 64 a lucrării numite înainte).

»Pentru a urmări șirul ierarhiei la Români« din secolul IX-lea până în al XIV-lea autorul ne spune că se va servi de dovezi luate:

A) Din scriitori streini. Cu această ocaziune ni se înșiră (la pag. 64 și 65) mai toate episcopii și mitropoliile din peninsula balcanică, care de bună seamă sunt și ele străine și nu românești, întru cât le pot revindeca cu mai mult succes de cât noi alții! Nu văd cum prin aceasta s'ar contribui la șirul ierarhiei la Români!

B) Din colecția de documente Huranzachi. Multe din datele citate aci n'au nimic de a face cu chestiunea pe care autorul își a propus să o rezolve. E vorba de a stabili, de a dovedi șirul ierarhiei (de bună seamă a celei ortodoxe) »la românii din Carpați« (pag. 67) Ce caută însă atunci aci un mitropolit Vasile în imperiul Asaneștilor? (pag. 67). De ce se înșiruesc, unde e vorba de stabili, șirul Ierarhiei Românilor din Carpați; episcopii și mitropoliții din peninsula balcanică ca cel din Velbujd, Praslav, Scopie etc? (pag. 68). În legătură stă cu șirul ierarhilor ortodoxi la Români un episcop al Cumanilor (pag. 68)? care în realitate nici nu este al Cumanilor ci la Cuma în Italia. Mai departe (pag. 70) de ce fel de episcopi a crezut autorul că e vorba în scrisoarea Papei Grigorie IX din 1237, când ni se spune că Papa a aflat că în Țara Severinului nu sunt episcopi destul de numeroși? De episcopi ortodoxi, cum pare că a vrut să spună la pag. 76 și 80, și cum apoi a spus-o clar la pag. 88, sau de altfel de episcopi? Apoi (pag. 71) ce fel de episcopi și mitropoliți a înțeles autorul că sunt vizați în donațiunea regelui Bela IV din anul 1247? Tot episcopi și mitropoliți români și ortodoxi? Să fie oare Cumanii nu numai convertiți la Creștinism, ci și la ortodoxim de Români? (pag. 71). Ce rol joacă un episcop catolic de Severin Grigore (pag. 71) și un altul Vitus al Milcoviei (pag. 72) la dovedirea șirului ierarhiei la Români? În urma acestor »dovezi« luate din colecția Hurmuzachi, autorul face la pag. 72 următoarele deducțiuni: »Românii au știut să-și păstreze credința ortodoxă, au avut episcopii lor. Puținele numiri de episcopi ce ni s'au conservat sunt de ajuns ca să ridice chestiunea ierarhiei la Români din starea de ipoteză la acea de certitudine istorică«. (!?)

(Va urma).

CRONICA.

Di **Leonida Domide**, harnicul dirigent al corului tinerimei universitare române din Budapesta, a fost Sâmbătă în 30 Sept. n., promovat doctor în medicină la universitatea din Budapesta.

Hymen. Deputatul român al cercului elect. al Orăștiei dl Dr. Aurel Vlad, își va serba cununia cu d-soara Ana Adamoviciu în 16 Oct. n. a. c.

† **Mateiu Nicola** avocat în Abrud, membru al mai multor societăți culturale românești, a încetat din viață la 25 Sept. n., în etate de 76 ani. — Fie-i țărna ușoară și memoria binecuvântată!

A treia carte de cetire, pentru cl. superioare ale școlii populare de: N. Ștefu, I. Groșorean, I. Moldovan, N. Boșcaiu și P. Vancu, — ediția I 60 fil.

Istorioure religioase-morale și momente din viața lui Iisus I Carte de religiune pentru școlile populare. ediția a III-a, de Dr. P. Barbu prețul 30 fil.

Calendarul diecezan pe anul comun 1906.

In editura tipografiei diecezane gr.-or. române a Aradului e deja gata și se poate avea și procura atât dela administrațiunea tipografiei diecezane, strada Révay Nr. 10, cât și dela librării, cu prețul de **40 fileri**.

La comande peste 10 exemplare 20% rabat expedito franco.

Se estinde **pe 15 coale** tipar garmond și cuprinde afară de partea calendaristică, calendar economic, șematismul mitropoliei gr.-or. rom. în general și al diezei Aradului în special, cronologia pe anul 1906, sărbători și alte zile schimbăcioase, posturile, anotimpurile etc. Genealogia caselor domnitoare, târgurile din Ungaria și Ardeal, instrucțiuni postale și telegrafice etc. iar în partea literară:

Datini și obiceiuri la nuntă, de Petru Vancu. *Din bătrâni de Maria Cioban*. *Din luptele vieții de I. Groșorean*. *Românce dela Grivița de V. Alexandri*. *Cine a adus sărăcia în lume de Leon Tolstoi*. *Podul înalt de St. O. Iosif*. *Insula șerpilor de Carmen Sylva*. *Cine-i Nuhăm?* de Th. D. Speranță. *Boerașul de I. Pop Reteganul*. *Cântec de Maria Popovici*. *O zi de Duminică la sate de P. Popa*. *Doine și Hore de Vasilie Sala*. *Povestiri de Gh. Tulbure*. *Plugarii de Octavian Goga*. *Din viața noastră de Petru E. Papp*. *Economie: Cultura cânepei, Protejarea paserilor, Sfaturi economice, Sentințe, glume și anecdote*. *Inserate și reclame*

Il recomandăm cu multă căldură tuturor oamenilor cu carte, căci în calendarul acesta pe lângă **preț de 40 fileri** află și o carte de lectură prețioasă și plăcută.

In depozitul

tipografiei diecezane gr.-or. române din Arad str. Révay Nr. 10, se află următoarele cărți:

Convorbiri între un cercător și un incredințat, asupra ortodoxiei bisericei orientale, de Filaret mitropolitul Mosevei — prețul 1 cor.

„**Abc**“, carte de cetire pentru elevii clasei I de I. Moldovan, N. Ștefu, N. Boșcaiu, I. Groșorean, și P. Vancu, învățători, Ediția IV-a 40 fil.

Carte de cetire, pentru elevii cl. a II-a de: Iuliu Groșoreanu I. Moldovan N. Boșcaiu, N. Ștefu, P. Vancu învățători, Ediția a II-a 40 fil.

Istorioure biblice II carte de religiune pentru școlile populare. aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, Ediția III-a de Dr. P. Barbu — 30 fil.

Istorioure bisericesti III carte de religiune pentru școlile populare Aprobată de Ven. Conzistorii gr.-or. rom. din Arad, Caransebeș și Oradea-mare. Ediția III de Dr. P. Barbu 30 fil.

Catehism IV-a carte de religiune pentru școlile populare, aprobată de Ven. Conzistorii din Arad, Caransebeș și Oradea-mare, Ediția V-a de Dr. P. Barbu 40 fil.

Limba maghiară manual pentru elevii școlilor populare rom. partea I de Iuliu Groșorean, I. Moldovan, — 50 fil.

Limba maghiară, cartea a II-a pentru clasele superioare ale școalei populare de I. Groșorean și I. Moldovan — 50 fil.

Curs practic de limba maghiară pentru 6 clase ale școalelor primare de Iuliu Vuia. Aprobată de Ven. Conzistor din Arad. Cuprinzând: Exerciții de cetire; Intuițiune și Gramatică; precum și Elemente din Aritmetică, Geografie, Istorie și Constituție. — Prețul 60 fil.

Curs practic de Istoria literaturii române pentru școalele populare de I. Stanca inv. — 40 fil.

Exerciții intuitive în limba română și maghiară elaborat pe baza noului plan de învățământ de Ioan Vancu. Aprobata de Ven. Conzistor din Arad 50 fil.

Tălculia Evangheliilor de fericitul Loga cu litere cirile nelegată 2 cor., legată 3 cor.

Din liturgica bisericeii ortodoxe române pentru școalele medii și populare — 60 fil.

Geografia comitatului Arad pentru cl. III-a școalelor populare, scrisă de Damaschin Medrea. Manual aprobat de Ven. Conzistor din Arad și ilustrat cu mai multe figuri și hărți geografice — 70 fil.

Inspect săptăminal al materialului de învățământ propus în școala română populară de Ioan Vancu inv. — 3 cor.

Colinzi și cântece populare culese de: T. Daul inv. 50 fileri.

Rugăciunile școlariilor și Cântece bisericești pentru școlarii și școlarițele dela școalele populare române gr.-or. alese și întocmite de un prețin al școlariilor. Ediția a III-a legat frumos — 40 fil.

Dumnezeieștile Liturgii ale sfinților Ierarhii: Ioan gură-de-aur, Vasilie cel Mare și Grigorie teologul, împreună cu rânduiala chemării Duhului sfânt. Legat în pele roșie — 10 cor.

Molitvelnic cu litere cirile à 7 și 8 cor.

Un Memoriu al lui Moise Nicoară (monografie istorică) de S. Secula profesor — 1 cor.

Regulament pentru parohii în provincia mitropolitană a bisericeii ort. rom. din Ungaria și Transilvania — 20 fil.

Statutul Organic al bisericeii gr.-or rom. din Ungaria și Transilvania cu un Supliment — 50 fil.

Cercetarea istorică bisericească despre Damian Mitropolitul Moldovei 1435—1451 de George Aramă profesor la Seminarul Veniamin din Iași — 50 fil.

Acaftistul preasfinteii Născătoare de D-zeu și alte rugăciuni, prețul legat 1 cor. 70 fil. În pele roșie legat 3 cor. 20 fil.

Manual de cântări bisericești sau *Octoichul mic* care cuprinde Rânduiala Vecerniei, Utreniei și a Liturgiei, cele opt glasuri pentru Dumineci, Podobiile, Polileul, Pripelele, Catavasiile, Irmo. sele, Sfetilnele și altele — 1 cor. 60 fil.

Ciaslov (Orologion) tipărit cu litere străbune, cu binecuvântarea I. P. S. Sale Domnului Ioan Mețianu Arhiepiscop al bisericeii ort. rom. din Transilvania și Mitropolit al Românilor gr.-or. din Ungaria și Transilvania. Prețul 2 cor. 40 fil.

Legea despre „penzionarea învățătorilor“ tradusă și explicată de Blașiu Codreanu inv. — 2 cor.

Lecturi din Gramatica limbii române, pentru școalele populare de Ioan Ilica inv. — 50 fil.

Služba sfințirii bisericeii după două manuscripte din anii 1674 și 1757. Cu o prefață de V. Mangra 1 coroață.

Curs practic despre cultivarea pomilor și a frăgarilor lucrat după a lui Paul Göneci, pentru învățători și privați de Ioan Pop Reteganul inv. — 60 fil.

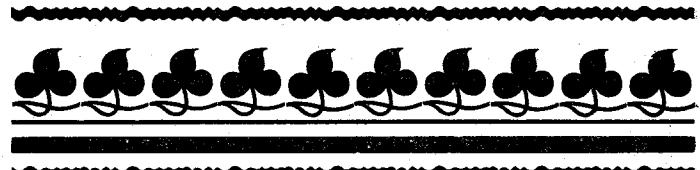
Eticheta, studiu social de: I. I. Ardelean paroh — 1 cor. 20 fil.

Fabulele lui D. Cihindeal de Ioan Russu, paroh — prețul 2 cor.

Compediu de Geografia Universală pentru școalele medii și preparandiale de T. Ceonța profesor, Ediția II-a cu figuri originale intercalate în text — 3 coroane

Aritmetica generală și specială, manual didactic elaborat în usul preparanzilor (școalelor comerciale și medii, cum și a tuturor privaților) de Teodor Ceonța profesor. — 3 cor.

Florile inimii. Poezii de Isaia B. Bosco 1 cor 60 fil.

Senegin contra tusei, răgușelei, durerii, de pept, ofitei, tusei măgărești, catarului astmei, greutății de respirat, lungoarei și tusei seci. **Vindecă sigur și repede**. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Capsic unsoare. Contra durerii de oase, podagrei, reumatismului, răcelelor, durerilor de cap, dinți și nervi, precum și scrintiturilor. Cele mai îmbătrânite boale le vindecă. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Centarin. Contra morburilor de stomac, precum lipsa de apetit, mistuirea rea, catarul și aprinderea de stomac, greața și vomarea, sgârșiturile cele mai grele. Leac sigur. Folosește și la curățirea sângelui. Prețul **1 cor. 20 fil. și 2 cor.**

Kaljodsarsaparil. Mijloc escelent pentru curățirea sângelui la morburi secrete **1 sticlă 2 cor.**

Laxbonbons. Închiderea scaunului e cauza diferitelor morburi, precum palpitarea de inimă, amețeli, dureri de cap și altele. Deci cine suferă de încheierea scaunului numai decât să comandeze **Laxbonbons** zaharele purgative, plăcute și dulci la luat. Prețul **1 cor.**

Chimicale, drogue, legături și bandagerie chirurgice. Instrucție pentru prepararea diferitelor vinarsuri, liqueruri, rom și altele. Tee russice, parfumuri, săpunuri, crem escelent pentru față de mâni. Articole cosmetice, oleu pentru păr. Esență pentru picatul și întărirea părului. Apa de gură și dinți precum și praf. Orice fel de articol din brânșă. Toate foarte ieftine. Faceți întrebare și Vă veți convinge 3—10

Cornel Demeter

apotecar în Szászváros, iskola-utca 46.

